

Psychometrická rizika při psychologickém vyšetření cizinců

Hynek Cígler | FSS MU | cigler@fss.muni.cz

Posuzování zdravotní a psychické způsobilosti k řízení vozidla
Seminář ADP ČR, Praha | 8. 10. 2022

Psychologické vyšetření cizinců

Psychologické vyšetření:

- Rozhovor, pozorování, anamnéza.
- Výkonové metody.
- Osobnostní dotazníky.
- (Projektivní metody.)

Dvě hlavní bariéry při vyšetření cizinců:

- Jazyková bariéra během celého vyšetření.
- Zobecnitelnost a platnost testových výsledků.

Psychologické vyšetření cizinců

Psychologické vyšetření:

- Rozhovor, pozorování, anamnéza.
- **Výkonové metody.**
- **Osobnostní dotazníky.**
- *(Projektivní metody.)*

Dvě hlavní bariéry při vyšetření cizinců:

- Jazyková bariéra během celého vyšetření.
- **Zobecnitelnost a platnost testových výsledků.**

Informační zdroje

Doporučení **Mezinárodní komise pro testování** (www.intestcom.org):

- ITC (2017). *The ITC Guidelines for Translating and Adapting Tests (Second edition)*.
- ITC (2001). *International Guidelines for Test Use. International Journal of Testing*, 1(2), 93–114.
- ITC (2012). *International Guidelines on Quality Control in Scoring, Test Analysis, and Reporting of Test Scores*.
- ITC (2018). *ITC Guidelines for the Large-Scale Assessment of Linguistically and Culturally Diverse Populations*.

Standardy pro pedagogické a psychologické testování (**Americká psychologická asociace**):

- AERA, NCME, & APA (2001). *Standardy pro pedagogické a psychologické testování*. Hogrefe
- AERA, APA, & NCME. (2014). *Standards for Educational and Psychological Testing*. AERA.
  - Zejména kap. 3 Fairness, s. 49–72.

Řada dalších zdrojů a doporučení.

- Např. Harris, J. G., Tulsy, D. S., & Schultheis, M. T. (2003). Assessment of the non-native English speaker: Assimilating history and research findings to guide clinical practice. In D. S. Tulsy, D. H. Saklofske, G. J. Chelune, R. K. Heaton, R. J. Ivnik, R. Bornstein, A. Prifitera, & M. F. Ledbetter (Eds.), *Clinical interpretation of the WAIS-III and WMS-III* (pp. 343–390). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012703570-3/50015-8>

Ideální postup adaptace a standardizace psychodiagnostické metody pro lokální použití

---

1. Jazykový překlad.

- Občas je důležitější zohlednění kulturních specifik než doslovný a jednoznačný překlad.

2. Pilotní studie; kvalitativní (kognitivní interview) i kvantitativní.

- Odstranění hrubých nedostatků překladu.

3. Obsahové a jazykové úpravy.

- Body 1–3 se mohou vícekrát opakovat.

4. Adaptace do lokálního jazyka. Dvě možnosti:

- **Standardizační studie:** tvorba norem a ověření veškerých psychometrických parametrů. **Velký vzorek.**
- **Studie invariance:** ověření, zda metoda funguje obdobně v původním a novém prostředí. **Menší vzorek.**

5. Vydání metody s doporučeními zohledňujícími lokální specifika.

- Zvážit, co lze převzít z původní metody, co je potřeba mít ověřené lokálně.

Možné systematické rozdíly při vyšetření cizince českým testem

---

Rozdílné **normy** české a uvažované zahraniční populace.

Rozdílné „latentní **odpověďové procesy**“.

- Kognitivní procesy, které vedou ke konkrétním odpovědím v testu/dotazníku.

Rozdílné **znalosti** nesouvisející s měřeným rysem.

- Common knowledge, kulturní východiska, nácvik...

Rozdílná **motivace, situační faktory**.

Osobnostní rysy se v různých kulturách **manifestují** rozdílným způsobem.

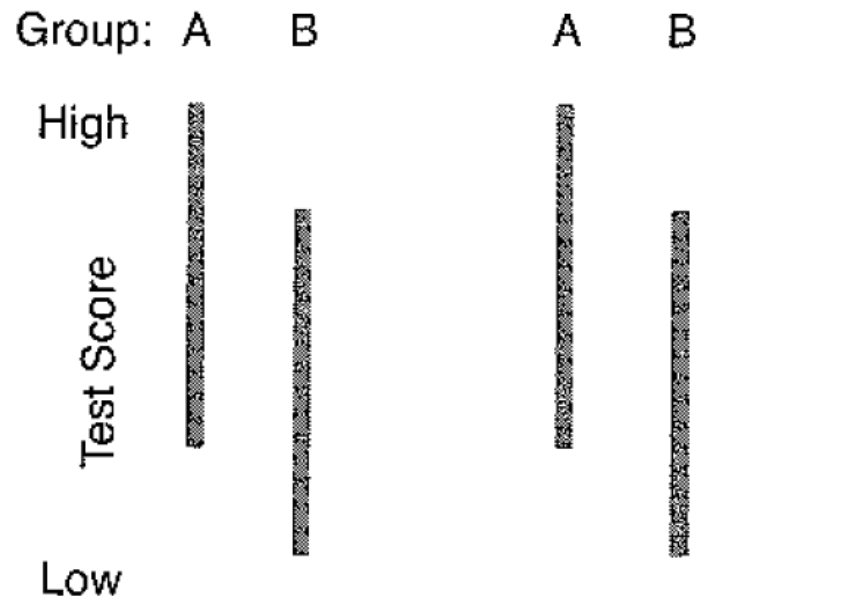
Rozdíl v přípravě a možnosti **získat informace** o vyšetření.

...

Testové zkreslení

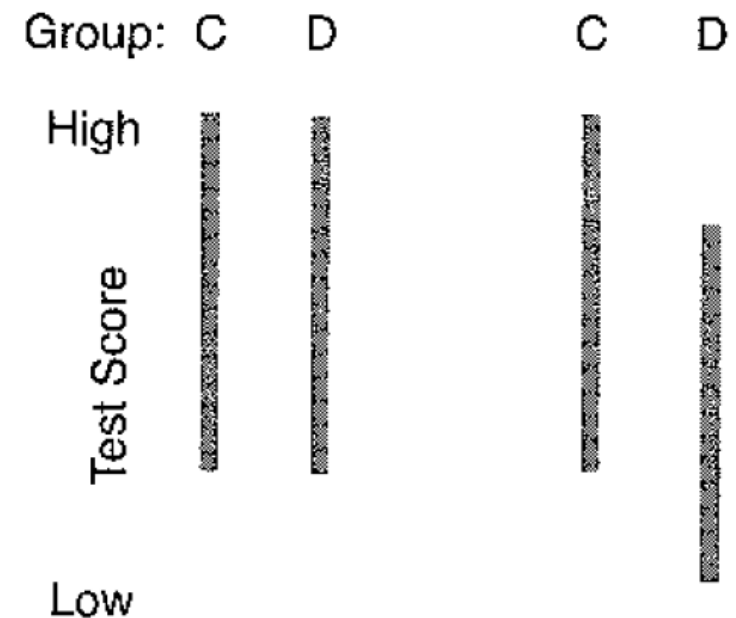
A Fair Test, Lack of Bias

Real Status on the Trait or Ability   Performance on the Test

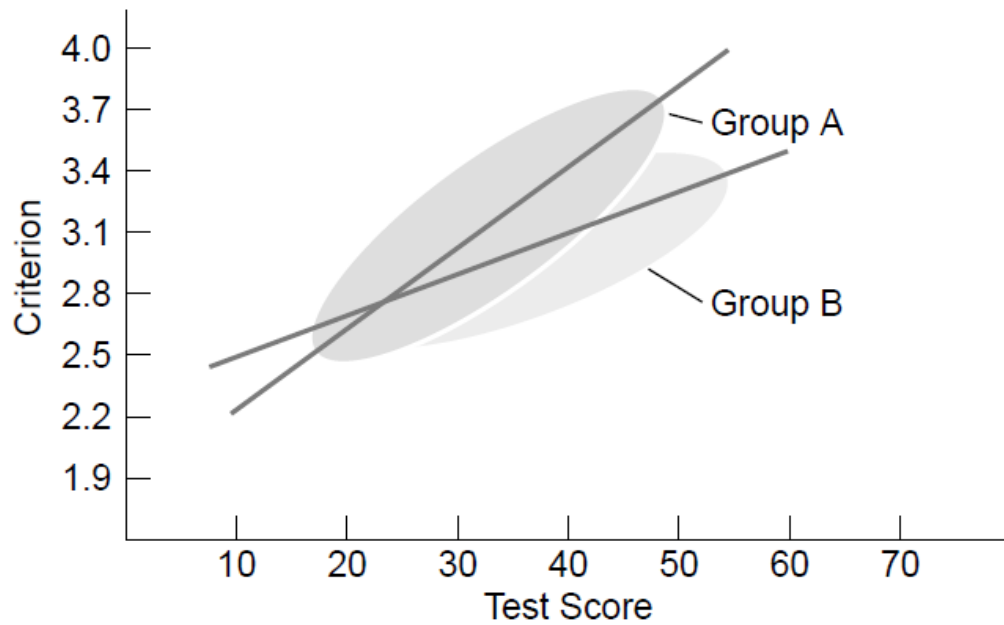

A Biased, Unfair Test

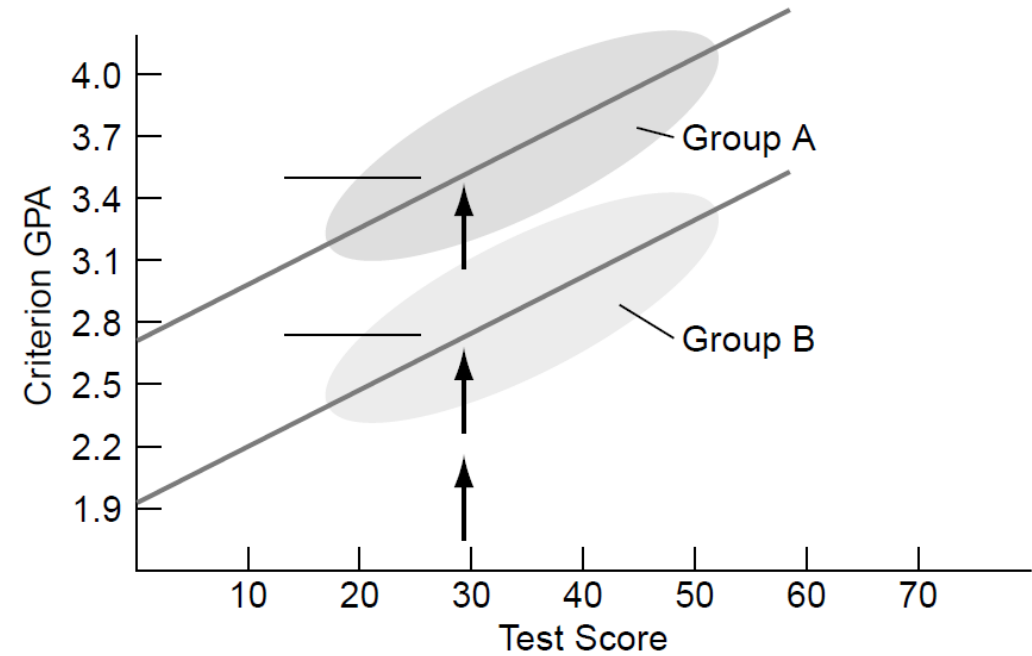
Real Status on the Trait or Ability   Performance on the Test

Prediktivní zkreslení

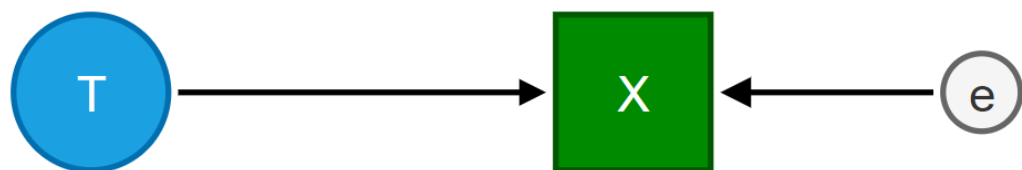
FIGURE 6.14 Illustration of slope bias.

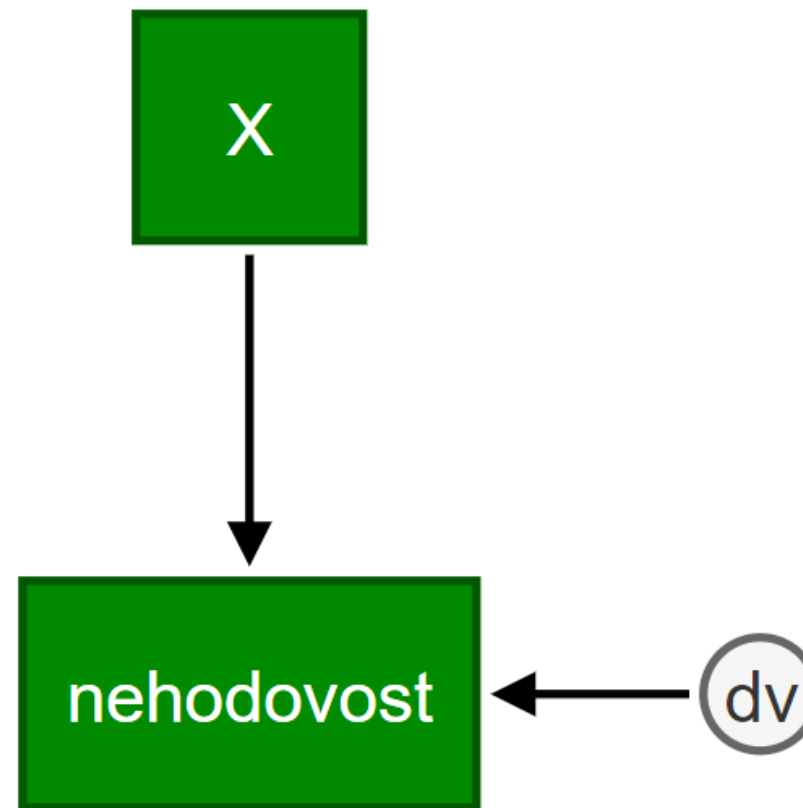
FIGURE 6.13 Illustration of intercept bias.

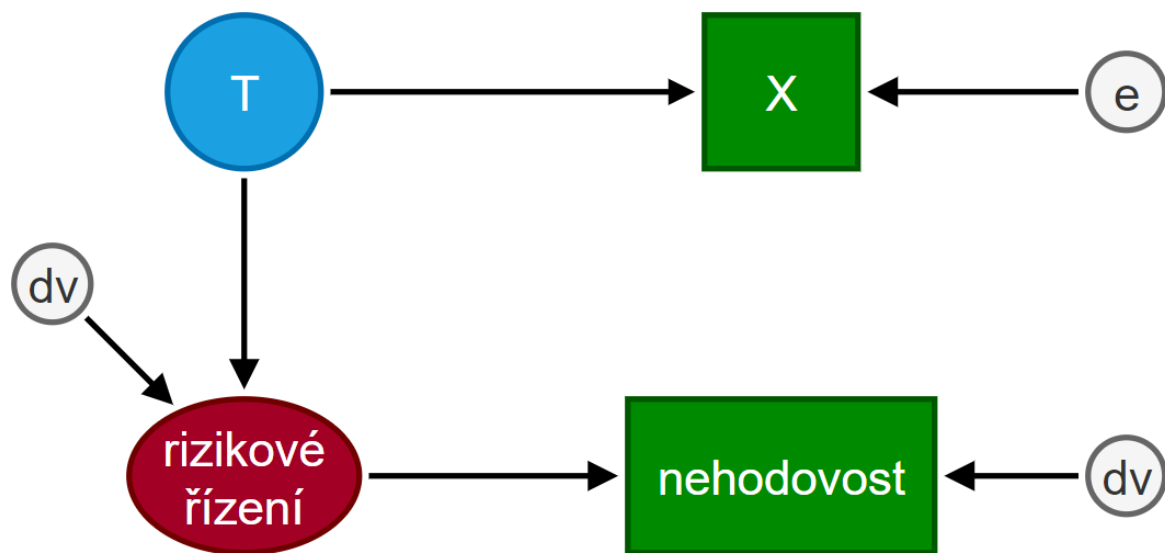
MODEL MĚŘENÍ

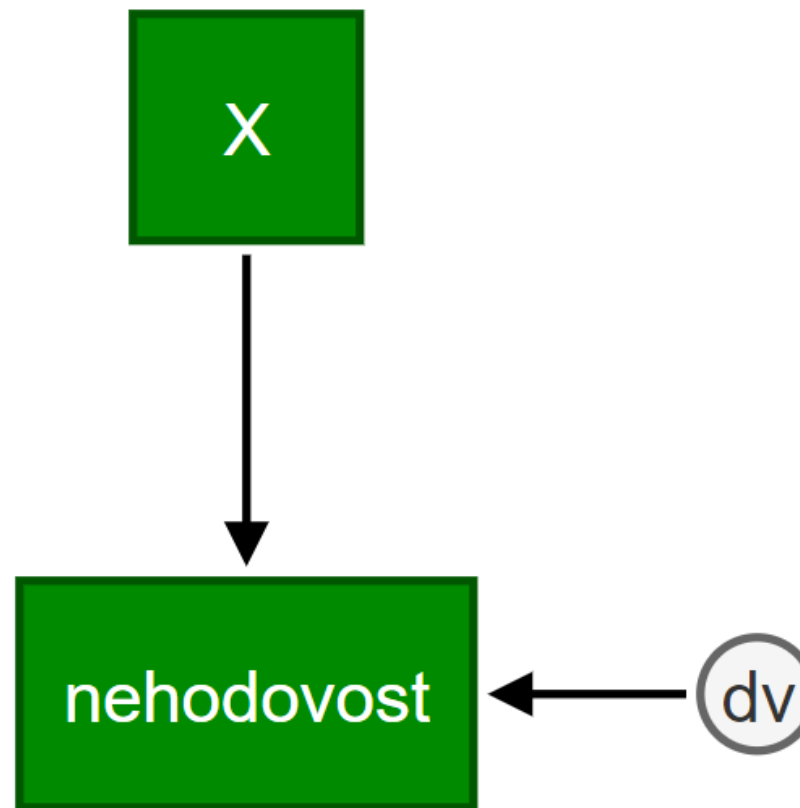
REALITA: CO DĚLÁME

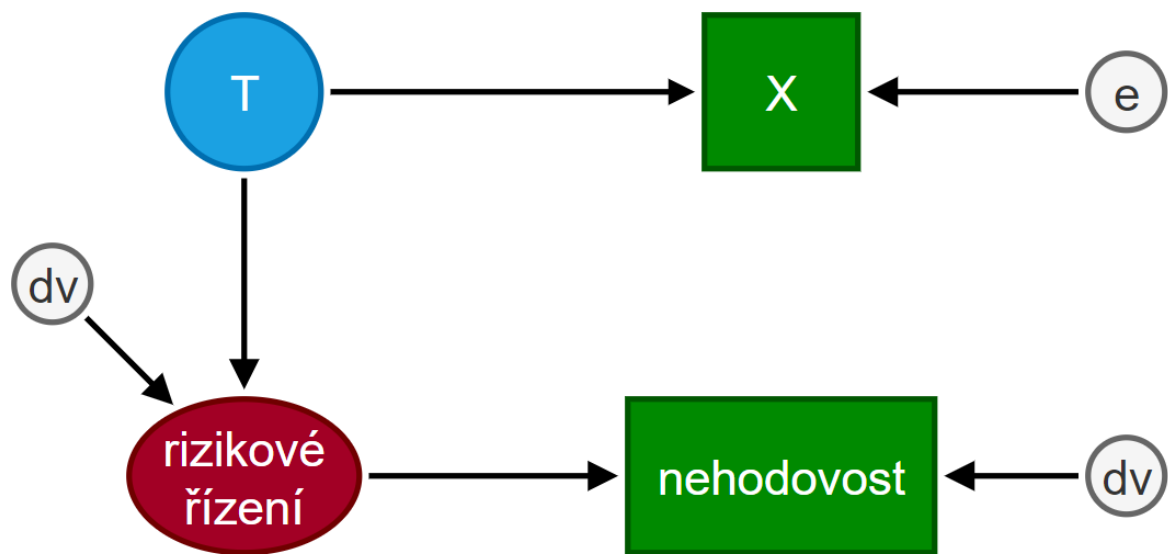
MODEL: CO DĚLÁME

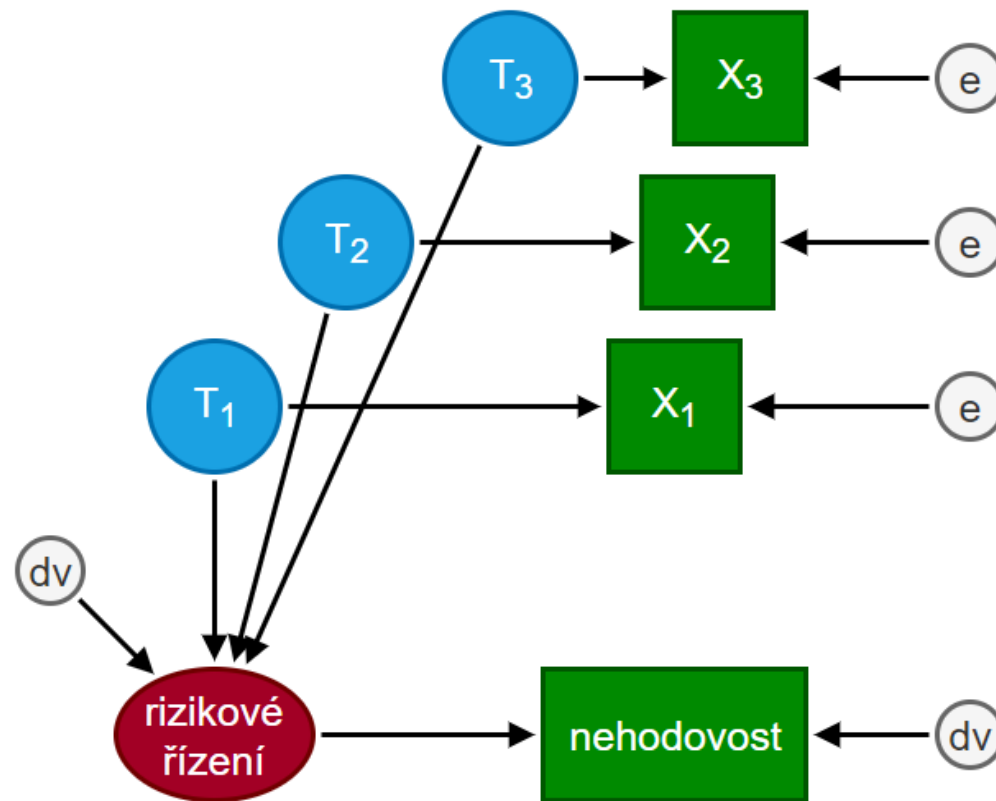
REALITA: CO DĚLÁME

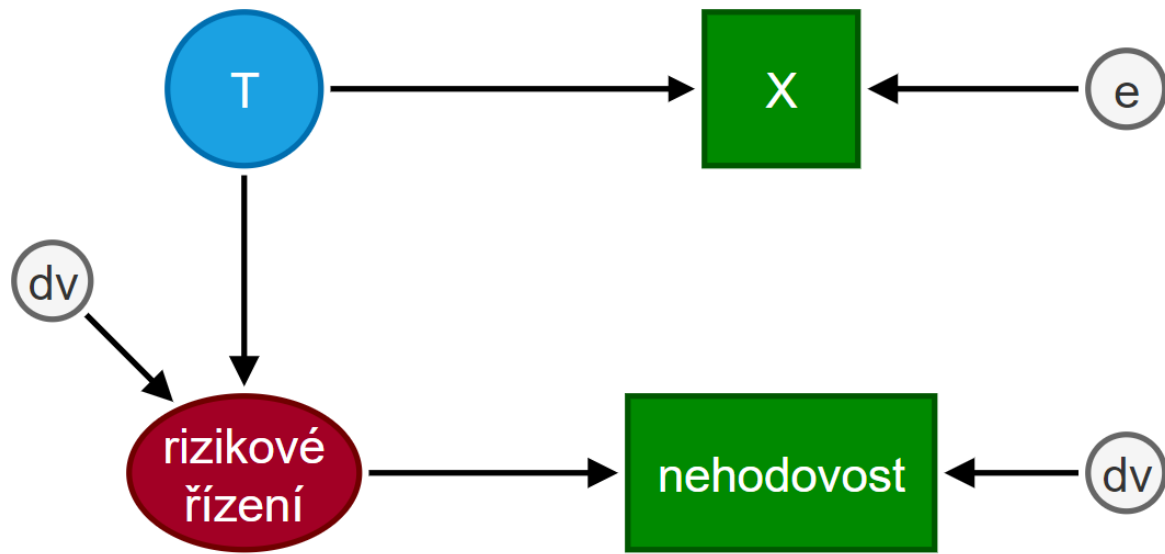
MODEL

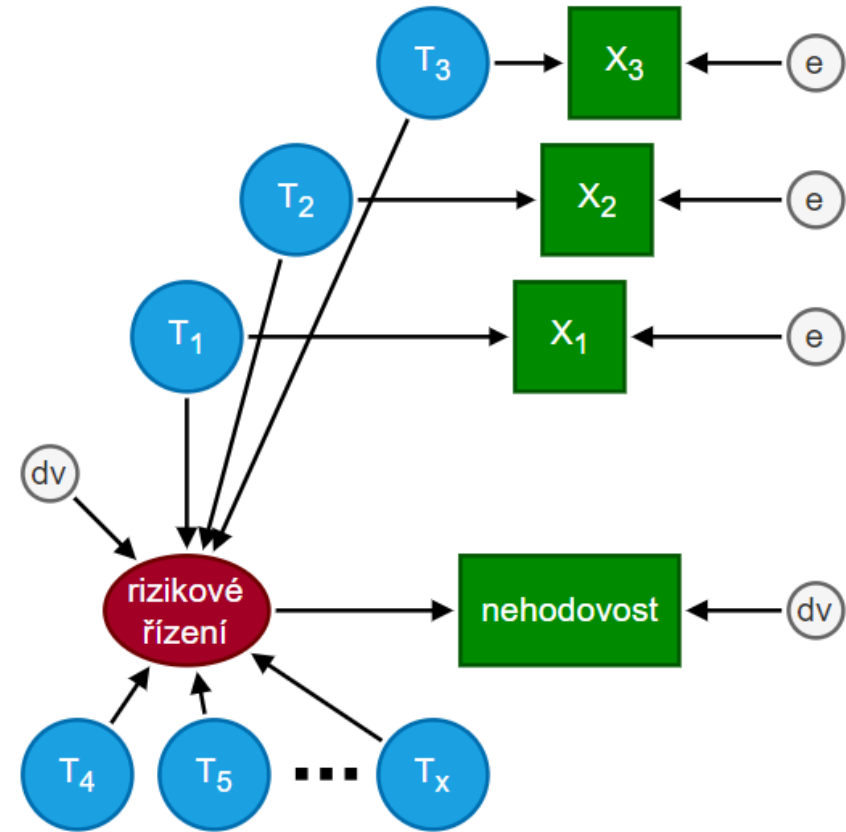
ALTERNATIVNÍ MODEL 1

MODEL

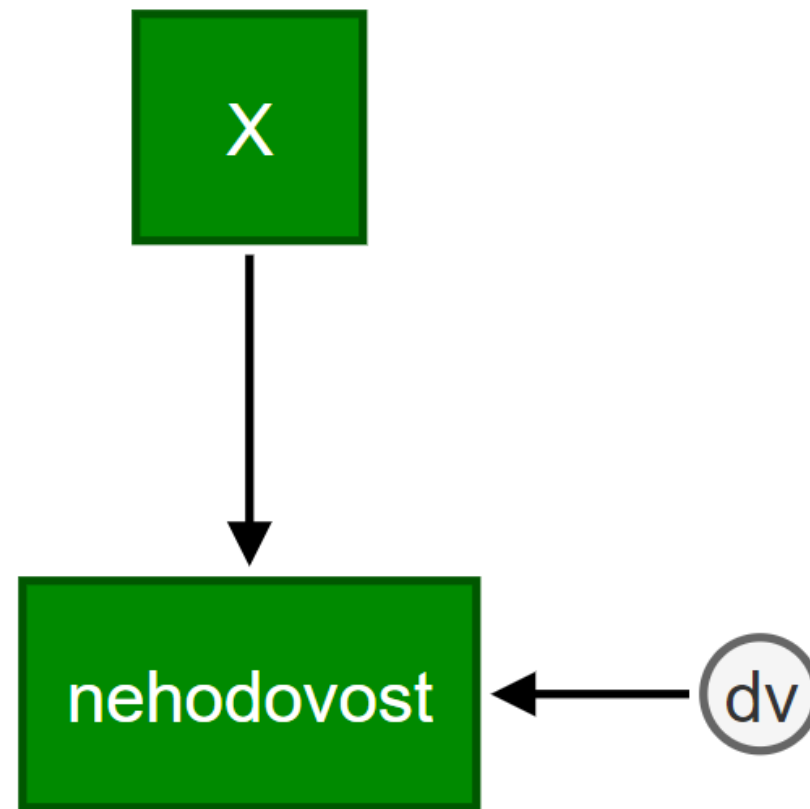
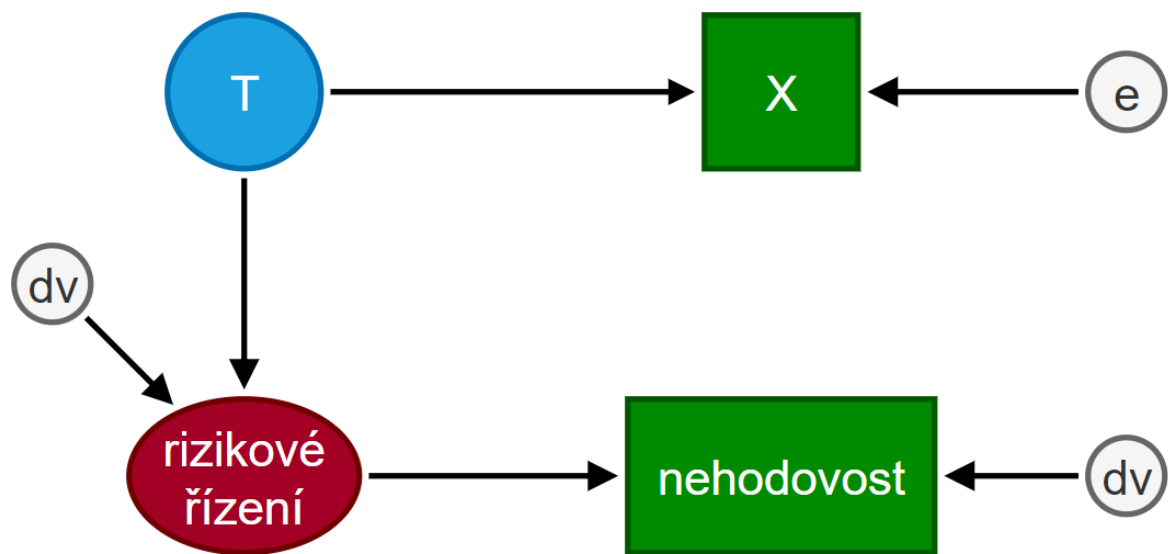

ALTERNATIVNÍ MODEL 2

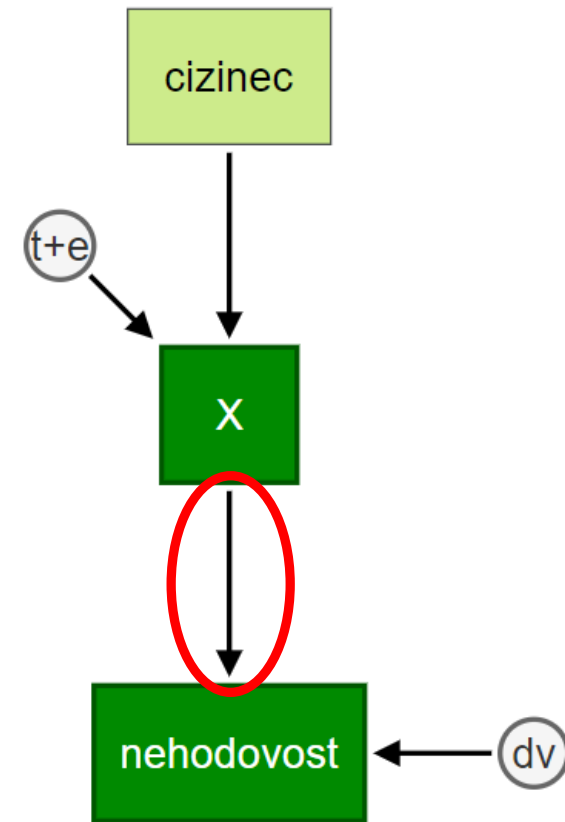
MODEL

REALITA: CO DĚLÁME

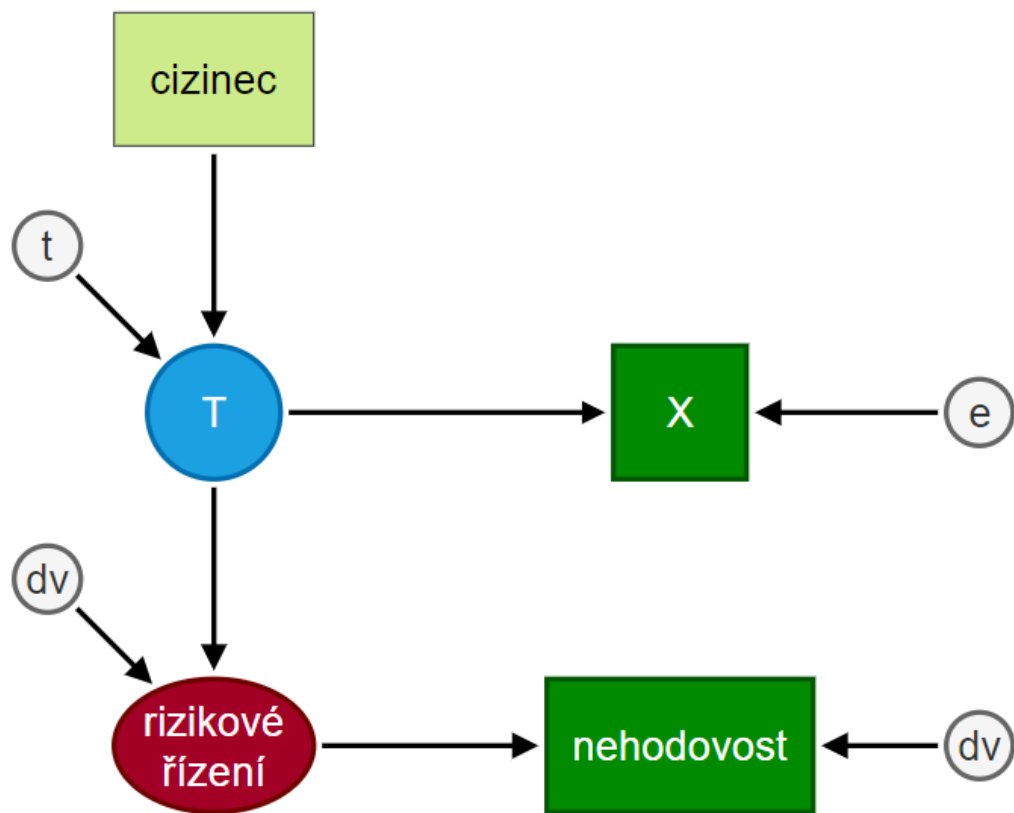

REALITA

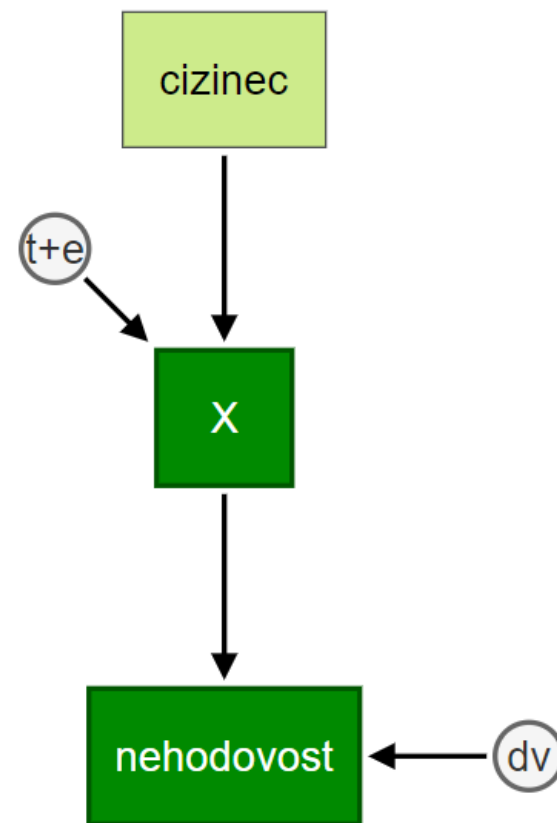

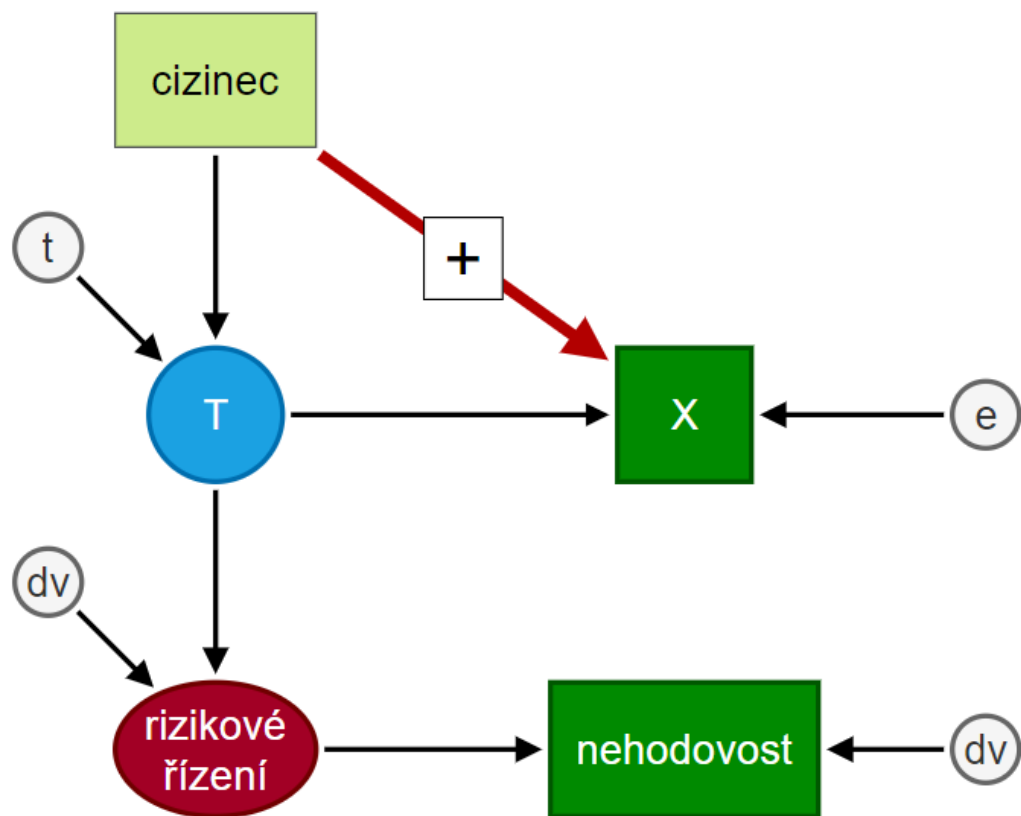
MODEL 1: ŽÁDNÉ ZKRESLENÍ

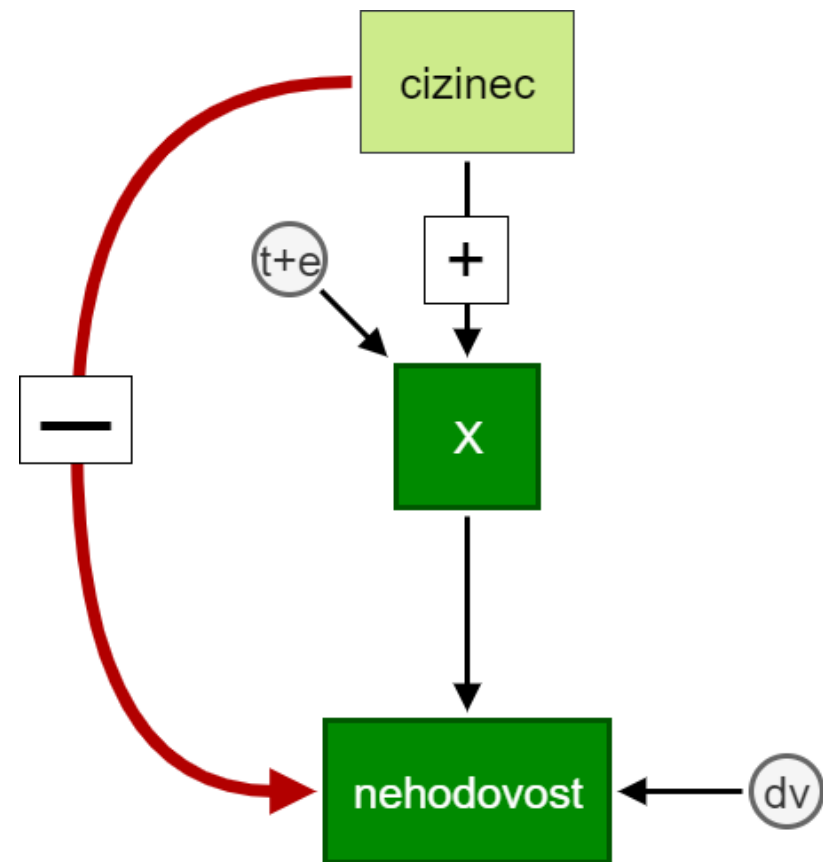
REALITA 1: ŽÁDNÉ ZKRESLENÍ

MODEL 2: SYSTEMATICKÉ ZKRESLENÍ

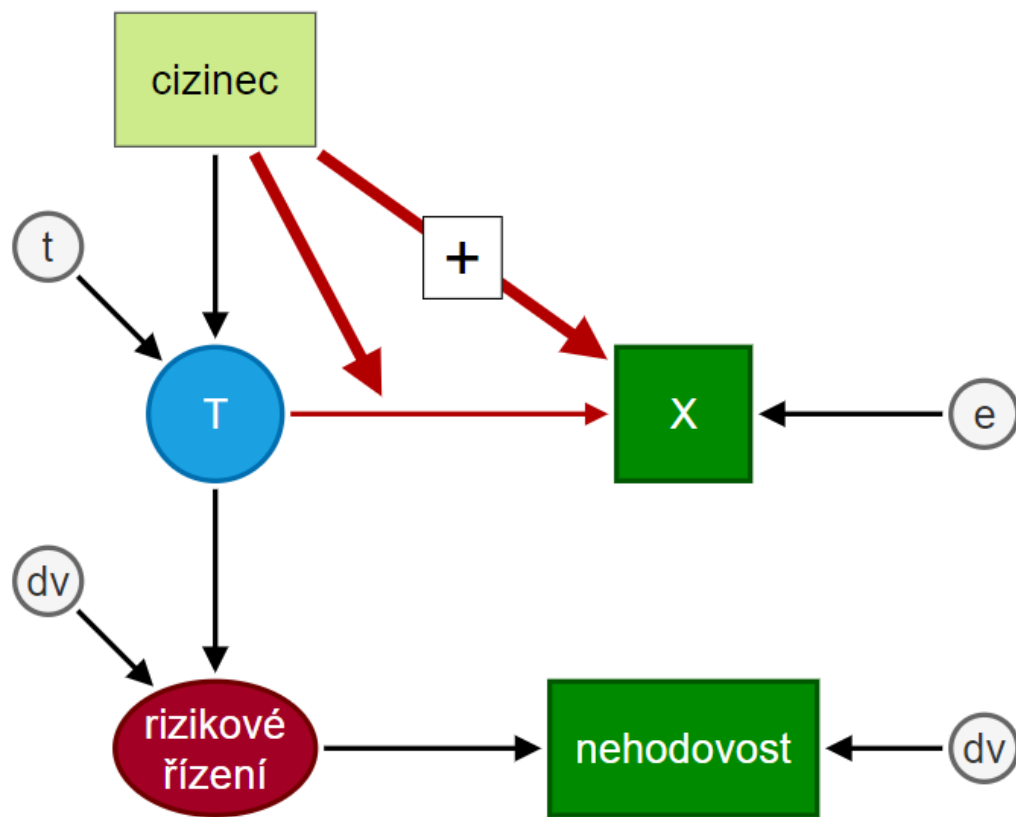

REALITA 2: SYSTEMATICKÉ ZKRESLENÍ

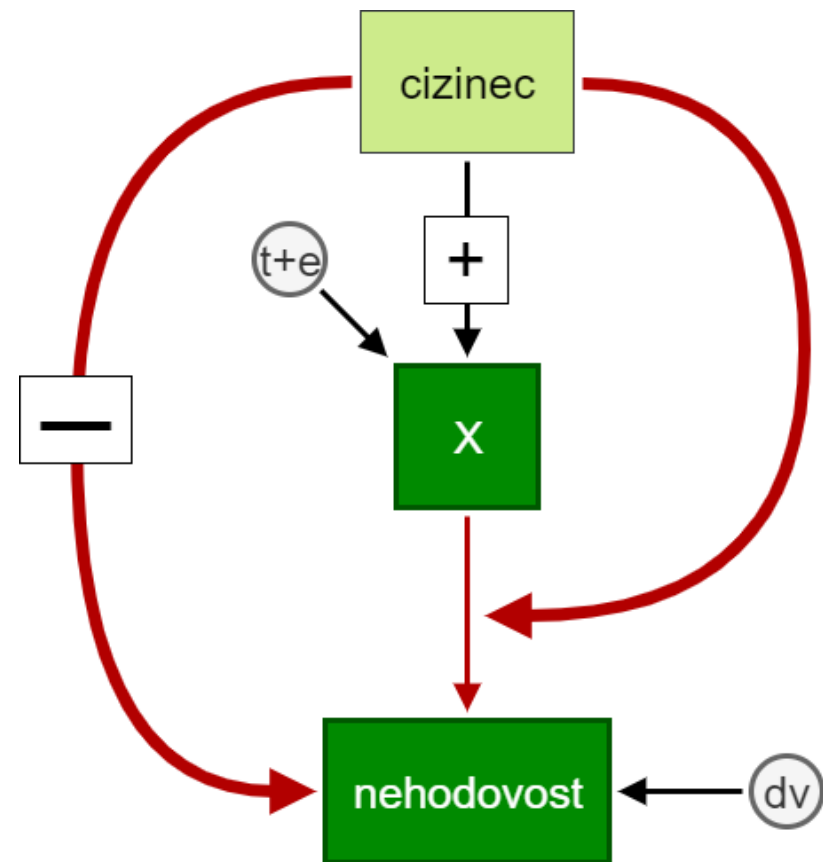

MODEL 3: + NESYSTEMATICKÉ ZKRESLENÍ

REALITA 3: + NESYSTEMATICKÉ ZKRESLENÍ

Co dělat při vyšetření cizince

Klíčová otázka 1:

Jaké vlivy mimo měřený konstrukt mohly ovlivnit pozorované skóry v testu?

- **Na úrovni jednotlivce:** úzkost, únava, záměrné zkreslení, zácvik, příprava...
- **Na úrovni skupiny:** jiný jazyk, písmo, kulturní specifika, rozdílná běžná manifestace rysu...

Klíčová otázka 2: ***Jak těmto vlivům zamezit?***

Využít metodu určenou pro danou národnost/jazyk.

Úprava standardizované testové procedury.

- **Akomodace:** Drobné přizpůsobení s minimálním vlivem. Např. instrukce v rodném jazyce.
- **Modifikace:** Zásadní změny, kterou mohly ovlivnit výsledky. Např. face-to-face administrace.

Klíčová otázka 3: ***Jak velká je změna v dostupnosti a povaze měřeného konstruktů?***

Rizika vybraných typů diagnostických metod

Výkonové testy: Základní kognitivní funkce

Přístrojové metody, vyšetření pozornosti atd.

Většinou jen málo závislé na jazyku a kulturním prostředí.

Více „absolutní/kriteriální“ interpretace výsledků.

- Nezajímá nás, že řidiči ze státu X jsou v průměru horší než domácí řidiči ze státu A.
- Budou řídit tady a proto dává smysl na ně aplikovat stejná kritéria jako na domácí řidiče.

Opatrná akomodace výsledků napříč zeměmi, opatrná využitelnost u cizinců.

- Ostatně tyto metody často nemají české normy.

I tak ale určitá rizika:

- **Menší znalost latinky** (např. Test pozornosti d2)?
- Menší zkušenost s testováním obecně, horší příprava?

Standard 8.1

Information about test content and purposes that is available to any test taker prior to testing should be available to all test takers. Shared information should be available free of charge and in accessible formats.

<https://shop.acer.org/d2-test-of-attention-revised-d2-r-emanual.html>

Výkonové testy:

Testy více závislé na jazyku

Typicky inteligenční a paměťové testy.

Většinou silně závislé na kultuře i pokud přímo nepracují s jazykem.

- Diskutabilní srovnatelnost i případě Ravenových matric a dalších neverbálních IQ testů.
- Např. Cronshaw et al. (2006), Borsboom (2006), Verney et al. (2016).

U „neverbálních“ testů možná opatrná akomodace.

- Je potřeba test akomodovat a zvažovat vyšší chybu měření.
- Ale např. bilingvní respondenti jsou v Opakování čísel (WAIS-R) horší v angličtině než španělštině o 5,2 bodu IQ (López et al., 2016), nikoli však v Cognistatu či RAVLT.

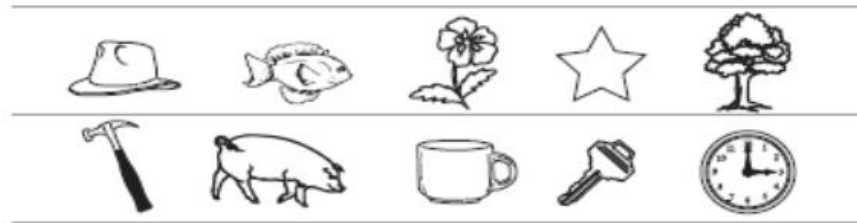
„Verbální“ či znalostní testy většinou akomodovat nelze.

- Synonyma, antonyma, paměť na příběhy...
- Co ale paměť na slova (RAVLT)? Např. E vs. EN nesig., $\Delta IQ = 2,3$, $p = 0,83$ (López et al., 2016).

Test 7: Rapid Picture Naming

Sample Items

Run your finger across top row of pictures on child's page from left to right and say: **Look at these pictures. Tell me the names of these pictures as fast as you can. When you finish the first row, start with the next row right away. Go ahead.**

1. How are carrots and green beans alike? (both are vegetables).
2. How are pigs and horses alike? (both are animals/farm animals).
3. How are sneakers and high heels alike? (both are shoes).
4. How are trapezoids and triangles alike? (both are shapes).
5. How are caps and headbands alike? (wear them on your head).
6. How are spiders and worms alike? (both are bugs/insects).
7. How are winter and spring alike? (both are seasons).
8. How are a nickel and a dime alike? (both are money/change).

Osobnostní dotazníky

Normy napříč zeměmi se často nikoli bezvýznamně liší (rozdílné průměry...).

Využití překladatele nemusí fungovat, administrace tváří v tvář vs. tužka-papír není ekvivalentní (Gottfried, 2019; Štěpánková-Georgi et al., 2018).

Výsledky testů se liší i pro bilingvní respondenty podle toho, v jakém jazyce proběhlo vyšetření (Pérez, 2011; Sireci & Berberoglu, 2000; Richard & Toffoli, 2009).

- Sapirova-Whoorfova hypotéza.
- Jazykové verze nejsou ekvivalentní (položky např. mohou být „těžší“ v jednom jazyce než jiném).

Ty stejné rysy se mohou rozdílně manifestovat v různých kulturách.

- Viz verbální vs. fyzické projevy agresivity (např. Ramirez et al., 2001).

Osobnostní dotazníky

Minimální, resp. žádná přenositelnost. **Míra nejistoty je příliš velká!**

Obecné doporučení:
českou metodu nelze bez dalších informací použít u cizinců!

(To se týká i dotazníků bez řádné české adaptace a českých klientů.)

U dobře **jazykově** vybavených a **integrovaných/akulturovaných** osob omezená přenositelnost.

Doporučení

Rozhodnutí není „buď a nebo“, jde o kontinuum.

- *Žádné přizpůsobení—akomodace—modifikace vs. stejný—jiný—neměřitelný konstrukt.*
- S menší jazykovou vybaveností a větší kulturní vzdáleností roste nejistota závěru (chyba).

Lze zvážit využití zahraničních metod.

- Např. MMPI-2 – mj. [ukrajinská verze](#) (715 грн = 484 Kč / 1 vyšetření).

Lze využít metody pro mezinárodní populace.

- Např. [Leiter-3](#); neverbální US test inteligence pro minority do 75 let (1.295 USD = 32.410 Kč / set).

Rozhovor, anamnéza a pozorování bude validnější než nevhodný test/dotazník.

- Zvážit své vlastní předsudky a kulturní specifika, zajistit objektivitu.

Cílem vyšetření je vyloučit charakteristiky neslučitelné s řidičským oprávněním.

- Nevalidní diagnostika → nelze vyloučit → přiklonit se ve prospěch klienta (po zvážení dalšího)?

Standards for Educational and Psychological Testing

Standard 3.7

When criterion-related validity is used as a basis for test score interpretation, test developers and/or users should evaluate the possibility of bias for relevant subgroups for which evidence or theory suggests differences.

Standard 3.9

Test developers and/or test users are responsible for developing and providing test accommodations when appropriate and feasible, to reduce construct-irrelevant barriers that otherwise interfere with examinees' ability to demonstrate their standing on the target construct.

Standard 3.10

When test accommodations are permitted, test developers and/or test users are responsible for documenting standard provisions for using accommodations and for monitoring the appropriate implementation of the accommodations.

Standard 3.11

When a test is changed to remove barriers to the accessibility of the construct being measured, test developers and/or users are responsible for obtaining and documenting evidence of the validity of score interpretations for intended uses of the changed test, when sample sizes permit.

Standard 3.12

When a test is translated and adapted to another language, test developers and users are responsible for ensuring that the test is used in the intended manner and documented for the intended purposes.

Standard 3.14

When testing requires the use of interpreters, the interpreter should follow established procedures and, to the extent feasible, be fluent in the language and culture of the examinee and the examinee's native language. The interpreter should be able to translate the test and relate the examinee's responses to the test and to explain the examinee's responses when necessary.

Standard 3.15

Test developers and publishers who claim that a test can be used with examinees from specific subgroups are responsible for providing the necessary information to support appropriate test score interpretation for those individuals.

Standard 3.18

In testing individuals for diagnostic and/or special program placement purposes, test users should not use test scores as the sole indicators to characterize an individual's functioning, competence, attitudes, and/or predispositions. Instead, multiple sources of information should be used, alternative explanations for test performance should be considered, and the professional judgment of someone familiar with the test should be brought to bear on the decision.

Použité zdroje

- Cronshaw, S. F., Hamilton, L.K., Onyura, B.R., & Winston, A.S. (2006). Case for Non-Biased Intelligence Testing Against Black Africans Has Not Been Made: A Comment on Rushton, Skuy, and Bons. *International Journal of Selection and Assessment* 14(3), 278–287. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2389.2006.00346.x>
- Borsboom, D. (2006). The attack of the psychometricians. *Psychometrika* 71(3): 425–40. <https://doi.org/10.1007/s11336-006-1447-6>
- Furr, R. M. (2018). *Psychometrics : An Introduction*. Sage.
- Hogan, T. P. (2014). *Psychological testing: a practical introduction*. John Wiley.
- Lissitz, R. W., & Samuelsen, K. (2007). A Suggested Change in Terminology and Emphasis Regarding Validity and Education. *Educational Researcher*, 36(8), 437–448. <http://dx.doi.org/10.3102/0013189x07311286>
- López, E., Steiner, A. J., Hardy, D. J., IsHak, W. W., & Anderson, W. B. (2016). Discrepancies between bilinguals' performance on the Spanish and English versions of the WAIS Digit Span task: Cross-cultural implications. *Applied Neuropsychology: Adult*, 23(5), 343–352. <https://doi.org/10.1080/23279095.2015.1074577>
- Pérez, E. O. (2011). The Origins and Implications of Language Effects in Multilingual Surveys: A MIMIC Approach with Application to Latino Political Attitudes. *Political Analysis*, 19(4), 434–454. <https://doi.org/10.1093/pan/mpr029c>
- Ramirez, J. M., Andreu, J. M., & Fujihara, T. (2001). Cultural and sex differences in aggression: A comparison between Japanese and Spanish students using two different inventories. *Aggressive Behavior*, 27(4), 313–322. <https://doi.org/10.1002/ab.1014>
- Richard, M.-O., & Toffoli, R. (2009). Language influence in responses to questionnaires by bilingual respondents: A test of the Whorfian hypothesis. *Journal of Business Research*, 62(10), 987–994. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2008.10.016>
- Sireci, S. G., & Berberoglu, G. (2000). Using Bilingual Respondents to Evaluate Translated-Adapted Items. *Applied Measurement in Education*, 13(3), 229–248. https://doi.org/10.1207/S15324818AME1303_1
- Verney, S.P., Granholm, E., Marshall, S.P., Malcarne, V.L., & Saccuzzo, D.P. (2016). Culture-Fair Cognitive Ability Assessment. *Assessment* 12(3), 303–319. <https://doi.org/10.1177/1073191105276674>

Děkuji za pozornost!

Mgr. Hynek Cígler, Ph.D.

Katedra psychologie & Institut pro výzkum dětí, mládeže a rodiny
Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita

Kontakt: cigler@fss.muni.cz

<https://is.muni.cz/osoba/hynek.cigler>

<https://psych.fss.muni.cz/>

<https://ivdmr.fss.muni.cz/>

M U N I Katedra
F S S psychologie